

BROSHURË

Rritja e Transparencës dhe Sundimit të Ligjit në Komunitetet me Shumicë Serbe të Kosovës

Rritja e Transparencës dhe Sundimit të Ligjit në Komunitetet me Shumicë Serbe të Kosovës

Projekti është mbështetur nga Byroja Amerikane e Shtetit për Çështjet Ndërkombëtare të Narkotikëve dhe Zbatimit të Ligjit (INL)

Përfshirja gjeografike: Shumica e komunave me Serb të Kosovës nga **Mitrovica Veriore, Zveçani, Zubin Potoku, Leposaviqi, Graçanica dhe Shtërpçë.**

Kohëzgjatja: 1 Shtator 2020 – 31 Gusht 2021

Përmbledhja e projektit

Objektivi kryesor i projektit është të rrisë thellësinë dhe cilësinë e pjesëmarrjes së qytetarëve dhe pjesëmarrjes në proceset vendimmarrëse përmes një sërë veprimesh të drejtuara në krijimin e mekanizmave të qëndrueshëm që do të mundësojnë palët e interesuara të projektit të monitorojnë më nga afër dhe në mënyrë efektive punën të organeve dhe gjykatave administrative vendore.

Për më tepër, programi do të kërkojë përmirësimin e administrimit të drejtësisë në veriun e Kosovës dhe zonat me shumicë serbe në rajonet e tjera të Kosovës përmes mbështetjes ndaj institucioneve gjyqësore dhe lehtësimit të përfshirjes së avokatëve të rinj nga komunitetet jo-shumicë në praktikën ligjore. Projekti do të ndahet në dy komponentë; njëra merret me pjesëmarrjen e qytetarëve në proceset e vendimmarrjes dhe tjetra me mbështetjen e institucioneve gjyqësore, me secilin komponent të udhëhequr nga një organizatë me kompetenca të veçanta në ato fusha.

Objektiva specifike nën komponentën 1:

Objektiva Specifike 1: Rritja e kapaciteteve për veprim kundër korrupsionit në nivel lokal përmes fuqizimit të OSHC-ve dhe rrjetëzimit të tyre në një Këshill Lokal Antikorrupsion, i cili do të përfshijë gjithashtu përfaqësues të vetëqeverisjes lokale dhe media.

Objektiva Specifike 2: Të kontribuojë në krijimin e mekanizmave lokalë për përfshirjen e qytetarëve në procesin e vendimmarrjes në nivel lokal. Kjo do të arrihet përmes krijimit të Këshillit Lokal Antikorrupsion për të siguruar transparencë në proceset vendimmarrëse dhe për të vepruar si një mbrojtje kundër praktikave korruptive. Kjo do të çojë në një transparencë më të mirë në nivel lokal dhe do të kontribuojë në uljen e sjelljes korruptive nga institucionet e ndryshme publike në zonat me shumicë serbe në Kosovë.

Objektiva Specifike 3: Të rrisë njohuritë dhe ndërgjegjësimin mbi rëndësinë dhe mjetet e përfshirjes së qytetarëve në procesin e vendimmarrjes në nivel lokal. Objektivi synon të ndërmarrë një fushë të gjerë aktivitësh në lidhje me aktivitetet e ndërgjegjësimit duke përfshirë përfaqësuesit e vetëqeverisjeve lokale në komunat me shumicë serbe në Kosovë, qytetarët dhe OSHC-të mbi mekanizmat e përshtatur për të rritur pjesëmarrjen e publikut në vendim-marrje.

Objektiva specifike nën komponentën 2:

Objektiva Specifike 1: Të rritet efikasiteti i institucioneve të integruara gjyqësore në veri të Kosovës dhe në zonat e tjera me shumicë të serbëve në Kosovë.

Objektiva Specifike 2: Të kontribuojë në përfshirjen më të mirë të avokatëve të rinj nga komunitetet jo-shumicë në Kosovë në praktikë ligjore.

Objektiva Specifike 3: Të rrisë ndërgjegjësimin publik mbi funksionimin e institucioneve të integruara gjyqësore në Kosovën veriore dhe zonat me shumicë serbe dhe të drejtat e qytetarëve para këtyre institucioneve.

Fakte mbi Integrimin në Drejtësi

Në një zhvillim pozitiv të shumëpritur, më 24 tetor, 40 gjyqtarë dhe 13 prokurorë nga komunitetet jo shumicë, kryesisht serbë të Kosovës, u betuan para Presidentit të Kosovës. Për më tepër, 149 personel ndihmës gjyqësor të zgjedhur më parë - 115 për gjykatat dhe 34 për zyrat e prokurorisë - nënshkruan kontratat e tyre të punës në të njëjtën ditë.

Pas ceremonisë së betimit, Këshilli Gjyqësor i Kosovës lëshoi një thirrje për aplikime për pozitën e Kryetarit të Gjykatës Themelore të Mitrovicës, e cila sipas Marrëveshjes Beograd-Prishtinë ishte e rezervuar për një gjyqtar nga komuniteti serb i Kosovës. Pas procedurës së përzgjedhjes, gjyqtari Nikola Kabashiq u zgjodh kryetar i gjykatës.

Gjithashtu, Këshilli Gjyqësor i Kosovës emëroi gjyqtarin Milan Bigoviq nga komuniteti serb i Kosovës si gjyqtar mbikëqyrës në divizionin e Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore.

Shyqyri Sylja me nacionalitet shqiptar i Kosovës, mbajti pozicionin e Kryeprokurorit, pasi Marrëveshja thotë se Kryeprokurorët vijnë nga komuniteti shqiptar i Kosovës.

Fakte mbi institucionet e integruara të drejtësisë

Gjykata Themelore e Mitrovicës, ka juridiksion mbi shtatë komunat në rajonin e Mitrovicës: Mitrovica Veriore, Zveçani, Zubin Potoku dhe Leposaviqi (në veri të lumit Ibër) dhe Mitrovica e Jugut, Vushtrria/Vučitrn dhe Skenderaj/Srbica (në jug të lumit Ibër).

Gjykata Themelore e Mitrovicës, ka selinë e saj kryesore në Mitrovicë, dhe përfshin dy gjykata: në Mitrovicën Veriore (gjykata në Mitrovicën Veriore, e administruar më parë nga EULEX) dhe në Mitrovicën Jugore (ndërtesa e Jugobankës). Gjithashtu, gjykata ka degë të saja në Zubin Potok, Leposaviq, Vushtrri dhe Skenderaj për t'i ofruar qasje më të lehtë drejtësisë së qytetarëve. Degët e gjykatave në Leposaviq, Vushtrri, Skenderaj dhe Zubin Potok kanë kompetencë të merren vetëm me rastet që janë në kompetencën e Departamentit të Përgjithshëm.

Në Gjykatën në Mitrovicën veriore operon Departamentin e Përgjithshëm Penal dhe Departamenti i Krimeve të Rënda, ndërsa në gjykatën në Mitrovicën e Jugut operon Departamenti i Përgjithshëm Civil, Departamentin për Kundërvajtje dhe Departamentet për të Miturit.

Stafi: Aktualisht, 53 gjyqtarë punojnë në Gjykatën Themelore të Mitrovicës, përfshirë 23 gjyqtarë serb të Kosovës të cilët janë punësuar përmes procesit të integritimit në drejtësi dhe 30 gjyqtarë shqiptarë të Kosovës.

Ndarja e Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore u krijua pas përfundimit të integritimit në drejtësi, në përputhje me Marrëveshjen e Brukselit për Integrimin në Drejtësi, Beograd-Prishtinë. Sipas Marrëveshjes, divizioni i Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore është një institucion i ri, i cili është specifik pasi Gjykata e Apelit në Prishtinë nuk ka divizione apo degë të tjera në Kosovë. Ndarja do të ketë juridiksion ekskluziv në të gjitha rastet nga katër komunat në veri të Kosovës, dhe juridiksion mbi rastet nga gjashtë komunat me shumicë serbe në rajonet tjera të Kosovës, përveç krimeve të rënda të cilat janë në kompetencën e Gjykatës së Apelit në Prishtinë.

Stafi: Sipas Marrëveshjes, divizioni ka 5 gjyqtarë serb dhe 2 gjyqtarë shqiptarë dhe 11 staf mbështetës serb, ndërsa personeli mbështetës i shqiptarëve të Kosovës nuk është caktuar ende në divizion. Megjithatë, aktualisht Divizioni ka vetëm dy (2) gjyqtarë serbë, për shkak të pensionimit të dy gjyqtarëve dhe promovimit të një gjyqtari në Departamentin e Specializuar të Gjykatës së Apelit në Prishtinë.

Prokuroria Themelore e Mitrovicës gjithashtu ka juridiksion mbi shtatë komunat në rajonin e Mitrovicës. Zyra e Prokurorisë gjendet në ndërtesën e vendosur në Mahallën Boshnjake në Mitrovicën Veriore. Ndryshe nga gjykata, Prokuroria nuk ka degë.

Stafi: Aktualisht, 20 prokurorë punojnë në Prokurorinë Themelore të Mitrovicës, përfshirë 10 prokurorë serb të Kosovës të cilët ishin integruar në përputhje me Marrëveshjen për Integrimin në Drejtësi, Beograd-Prishtinë dhe 10 prokurorë shqiptarë të Kosovës.

Arritjet kryesore të integritit gjyqësor

- Rritja e efikasitetit të gjykatës
- Kontributi në pajtimin mes komuniteteve
- Zbatimi i vazhdueshëm i ligjeve
- Cilësi më e mirë e vendimeve gjyqësore

Shumica e gjyqtarëve me të cilët OJQ ACDC bisedoi, konsiderojnë se arritjet kryesore të integritit gjyqësor janë rritja e besimit në institucionet gjyqësore dhe qasja më e mirë në drejtësi. Gjykatësit shpjeguan se tani qytetarët nuk kanë dyshime se në cilën gjykatë duhet të shkojnë dhe nëse vendimi do të zbatohet. Gjyqtarët serb deklaruan se qytetarët serb nga veriu i Kosovës ndihen më të sigurt kur ankesat e tyre i drejtohen gjykatës së apelit në rajonin e tyre. Një arritje tjetër domethënëse ishte zgjidhja e rasteve të pronës, në të cilat pronësia e pronës ishte ndryshuar në bazë të përkthimeve mashtruese.

ARRITJET SPECIFIKE

1. Gjykata multietnike dhe dygjuhëshe

Pas integritit gjyqësor, Gjykata Themelore e Mitrovicës ishte bërë gjykata më e madhe multietnike në Kosovë, me numrin e balancuar të gjyqtarëve dhe personelit mbështetës. Për më tepër, gjykata në mënyrë të barabartë përdor të dyja gjuhët zyrtare në Kosovë - shqipen dhe serbishten, dhe ka aftësinë për të siguruar drejtësi në gjuhën e palës. Gjykata është vlerësuar shumë herë për këtë arritje nga shumë aktorë ndërkombëtarë në Kosovë.

2. Transparenca

Integrimi gjyqësor gjithashtu ka rezultuar në një transparencë më të mirë në punën e institucioneve gjyqësore në veri të Kosovës. Për shembull, Gjykata Themelore e Mitrovicës është shpallur më shumë se një herë si gjykata më e suksesshme në Kosovë për sa i përket numrit të vendimeve të publikuara gjyqësore. Ambasadori amerikan në Kosovë uroi publikisht udhëheqësit e gjykatës për një arritje të tillë të jashtëzakonshme.

SFIDAT KRYESORE NË INTEGRIMIN GJYQËSOR

- Mungesa e literaturës profesionale
- Një numër i madh i rasteve të pazgjidhura
- Çrregullimi i rasteve
- Mungesa e standardizimit ligjor dhe fjalorit
- Toleranca e pamjaftueshme
- Kompleksiteti i rasteve
- Mjedisi shumetnik

Gjyqtarët e shohin cilësinë e përkthimit si një nga sfidat kryesore në punën e Gjykatës së Apelit në Divizionin e Mitrovicës Veriore. Sfida të tjera kryesore përfshijnë mungesën e mundësive të trajnimit dhe çështjen e njohjes së vendimeve të marra nga gjykatat e drejtuara nga Beogradi. Është interesante që asnjë gjyqtar nuk përmendi numrin e ulët të çështjeve të caktuara në divizion nga Gjykata e Apelit në Prishtinë. Në komunikim me gjyqtarin mbikëqyrës të Divizionit, Seksioni i Drejtësisë i UNMIK-ut, mësuam se Gjykata e Apelit në Prishtinë ka afërsisht 12,000 raste të papërfunduara dhe se gjyqtarët nga Divizioni i Mitrovicës shprehën gatishmërinë për të kontribuar në zvogëlimin e rasteve të mbetura. Sidoqoftë, qëndrimi i Kryetarit të Gjykatës së Apelit është se Divizioni do të marrë vetëm raste të regjistruara nga data kur Divizioni filloi të funksionojë.

Një çështje tjetër e ngritur në komunikim me gjyqtarin mbikëqyrës ishte juridiksioni i Divizionit. Gjegjësisht, OJQ ACDC mësoi se ka interpretime të ndryshme të Marrëveshjes së Drejtësisë Beograd-Prishtinë, kur bëhet fjalë për juridiksionin territorial të Divizionit. Ndërsa KGJK-ja dhe Kryetari i Gjykatës së Apelit e lexuan Marrëveshjen për të nënkuptuar se Divizioni ka juridiksion vetëm për rastet nga katër komunat me shumicë serbe në veri të Kosovës, gjyqtarët serbë të Divizionit e lexojnë atë që do të thotë se ata gjithashtu kanë juridiksion mbi rastet nga komunat e mbetura me shumicë serbe në rajone të tjera të Kosovës. Duket se çështja e përshkruar më sipër i pengon gjyqtarët e Divizionit të arrijnë kuotën e tyre mujore të çështjeve të zgjidhura, e cila, sipas gjyqtarëve, është 22-25 raste në muaj për të gjithë gjyqtarët në Kosovë.

SFIDA SPECIFIKE

1. Përkthimi

Një nga problemet kryesore me të cilat përballen udhëzimet e integruara të drejtësisë në veri të Kosovës janë kapacitetet e ulëta për të siguruar pajtueshmërinë me standardet e të drejtave gjuhësore dhe për të siguruar përkthimin në të dy gjuhët zyrtare, shqip dhe serbisht. Gjegjësisht, Gjykata Themelore e Mitrovicës ka vetëm dy përkthyes, ndërsa divizioni i Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore nuk ka përkthyes. Në shkurt 2021, Këshilli Gjyqësor i Kosovës (KGJK) lëshoi një shpallje vakante për katër (4) përkthyes shtesë në Gjykatën Themelore të Mitrovicës, e cila, megjithatë, nuk do ta zgjidhë plotësisht çështjen për shkak të vëllimit të madh të dosjeve në rastet e prapambetura të cilat kanë nevojë të përkthehet në gjuhën serbe në mënyrë që të përpunohet nga gjyqtarët serbë të integruar të Kosovës. Duhet të përmendet se disa aktorë ndërkombëtarë, kryesisht UNMIK -u kanë mbështetur institucionet e drejtësisë duke punësuar përkthyes që nga viti 2018, por zgjidhja sistematike dhe e qëndrueshme duhet të arrihet.

Sipas burimeve tona nga Gjykata Themelore e Mitrovicës dhe Prokuroria Themelore, Gjyqësori po punon por me kapacitete të kufizuara për shkak të mungesës së përkthyesve. Ata po luftojnë me përkthimin e dosjeve në gjuhën serbe, duke pasur parasysh që pothuajse të gjitha dosjet e rasteve që ata morën ishin në gjuhën shqipe. Sidoqoftë, rastet u dorëzuan, dhe gjyqtarët po organizojnë seanca, kështu që më në fund pas 18 vitesh vonesë qytetarët po fillojnë të gëzojnë Siguri Ligjore dhe Drejtësi. Treguesi i pastër i kësaj është fakti se ka një rënie të konsiderueshme të numrit të krimeve të kryera në këtë periudhë në krahasim me periudhën para integritit gjyqësor (sipas statistikave të zyrës së prokurorisë). Ajo që mbetet për t'u bërë është përmirësimi i njohurive dhe ndërgjegjësimit të qytetarëve mbi rezultatet e Integritit të Gjyqësorit, i cili ishte pjesë e aktiviteteve dhe ajo që ka bërë OJQ ACDC në kuadër të ndërhyrjeve të projektit aktual dhe të mëparshëm të mbështetur nga INL.

2. Njohja e vendimeve të marra nga gjykata e drejtuar nga Beogradi në Kosovë

Marrëveshja e Drejtësisë Beograd-Prishtinë thotë se vendimet e caktuara të marra nga gjykata e drejtuar nga Beogradi, veçanërisht në çështjet civile, do të njihen në sistemin e Kosovës. Sidoqoftë, deri më tani, mekanizmi që do të lejonte një njohje të tillë nuk është vendosur. Për shkak të këtij problemi, shumë qytetarë në veri të Kosovës nuk kanë qenë në gjendje të marrin shërbime të caktuara ose të ushtrojnë të drejta të caktuara. Kryetari i Gjykatës Themelore të Mitrovicës informoi se përfaqësuesit e institucioneve të drejtësisë në veri të Kosovës kanë punuar me KGJK-në dhe partnerët ndërkombëtarë për të zgjidhur këtë çështje. Sipas informacioneve në dispozicion, u krijua një Grup Punues përmes shërbimeve të mira të USAID-it, por, megjithatë, u mbajtën vetëm dy takime, dhe asnjë përparim nuk është arritur deri më tani.

3. Stafi i pamjaftueshëm

Që nga prilli i vitit 2021, divizioni i Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore punon me kapacitete jashtëzakonisht të kufizuara. Përkatesisht, pas pensionimit të dy gjyqtarëve dhe promovimit të një gjyqtari në Departamentin Special të Gjykatës së Apelit, Divizioni funksionon me dy gjyqtarë serb dhe dy gjyqtarë shqiptarë, edhe pse Marrëveshja e Drejtësisë Beograd-Prishtinë parashikon pesë (5) Gjyqtarët serb në Divizion, gjykatësi mbikëqyrës deklaroi se personeli administrativ serb i Kosovës është punësuar, ndërsa asnjë personel administrativ shqiptar i Kosovës nuk i është bashkuar gjykatës deri më sot. OJQ ACDC gjithashtu mësoi në komunikim me gjyqtarët se ka konfuzione në lidhje me juridiksionin e kësaj ndarje gjyqësore.

Nga ana tjetër, Gjykata Themelore e Mitrovicës përballet me numrin më të ulët të gjyqtarëve dhe gjithashtu me stafin administrativ mbështetës. Shpallja e konkursit për stafin mbështetës u lëshua në Mars 2021, por ende nuk është përfunduar.

4. Përkthimi i dobët i ligjeve

Së fundi, problemi që prek të gjithë gjyqësorin në Kosovë i cili ishte prezent që nga fillimi dhe themelimi i Gjyqësorit të Kosovës është përkthimi i dobët i ligjeve, e që është me të vërtetë një sfidë serioze, pasi ligjet përmbajnë gabime thelbësore si në gjuhën serbe ashtu edhe në atë shqipe, gjë që e bën punën e prokurorëve, gjyqtarët dhe avokatët shumë të komplikuar. Ky problem duhet të zgjidhet para përfundimit të procesit të integritit. OJQ ACDC vazhdimisht po bënë përpjekje të mëdha për të rritur ndërgjegjësimin për këtë problem në të gjitha institucionet përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare, përfshirë ambasadat e huaja.

REKOMANDIMET

1. Çështja gjuhësore të zgjidhet në mënyrë sistematike

Edhe pse çështja e gjuhës është kapërcyer përkohësisht me mbështetjen e palëve ndërkombëtare në Kosovë, ajo mbetet si një nga detyrat kryesore të sistemit të drejtësisë për ta trajtuar këtë çështje në mënyrë sistematike. Gjegjësisht, është e nevojshme që të shpallen konkurset për pozicionet e përkthyesve në institucionet e drejtësisë dhe përkthyesit e punësuar t'i nënshtrohen trajnimeve të duhura mbi terminologjinë ligjore.

Gjithashtu, është e rëndësishme të përmendet se palët e interesuara ndërkombëtare në Kosovë kanë mbështetur Gjykatën Themelore të Mitrovicës përmes punësimit të përkthyesve që nga viti 2018 (në veçanti UNMIK dhe GIZ) por, megjithatë, kjo mbështetje do të përfundojë së shpejti dhe nevojitet një zgjidhje më e qëndrueshme.

2. Përkthimi i dobët i ligjeve - të zgjidhet

Një nga sfidat kryesore të identifikuar përmes aktiviteteve me gjyqtarë dhe prokurorë dhe përmes aktiviteteve të monitorimit ishte problemi i gjuhës së dobët të versionit serb të ligjeve të Kosovës. Prandaj, është me rëndësi të madhe harmonizimi i teksteve të ligjeve në gjuhën shqipe dhe serbe për të shmangur interpretimin dhe zbatimin e ndryshëm të ligjeve, të cilat mund të çojnë në pasiguri ligjore. OSBE ka inicuar procesin për të përmirësuar saktësinë e ligjeve në gjuhën serbe, i cili do të përmirësojë administrimin e drejtësisë.

3. Ndërgjegjësimi i qytetarëve

Aktivitetet e OJQ ACDC dhe hulumtimet e kryera kanë treguar se aktivitetet e ndërgjegjësimi janë ende të nevojshme për të informuar qytetarët mbi funksionimin e institucioneve të reja të drejtësisë. Një fushatë në terren e kryer nga vetë institucionet e drejtësisë do të rrisë njohuritë e qytetarëve për punën e tyre dhe, rrjedhimisht, do të rrisë nivelin e besimit midis qytetarëve në institucionet e reja të integruara të drejtësisë.

4. Përfshirje më e mirë e avokatëve të rinj

Në një numër aktivitete të organizuara nga OJQ ACDC si pjesë e projektit, gjyqtarët, prokurorët dhe juristët ekspertë folën për strukturën e moshës së institucioneve të drejtësisë. Ata këshilluan se moshja mesatare është shumë e lartë dhe se shumë gjyqtarë, prokurorë dhe avokatë së shpejti do të dalin në pension.

Prandaj, është jashtëzakonisht e rëndësishme që gjenerata e re e juristëve të rinj të trajnohen për të kaluar provimin e Avokatisë dhe më pas të ofrohen mundësi për t'u bashkuar me institucionet e drejtësisë, veçanërisht në veri të Kosovës. Energjia e re është shumë e rëndësishme për konsolidimin e sistemit të integruar të drejtësisë në veri të Kosovës.

5. Mbështetje më e madhe për Divizionin e Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore

Gjatë aktiviteteve të monitorimit, OJQ ACDC mësoi se fokusi më i madh i palëve të interesuara ndërkombëtare dhe vendore ishte në Gjykatën Themelore dhe Prokurorinë Themelore të Mitrovicës. Nga ana tjetër, divizioni i Gjykatës së Apelit në Mitrovicën Veriore ishte disi i marginalizuar dhe nuk ka marrë pothuajse asnjë mbështetje. Ky institucion me rëndësi të madhe, pasi është kompetent për të dëgjuar rastet nga të dhjetë komunat me shumicë serbe, ende nuk ka vëmendje të nevojshme për punën e tyre dhe çështja e juridiksionit të Divizionit është ende e paqartë dhe varet nga vendimi i Kryetarit të Gjykatës të Apelit në Prishtinë.

Për më tepër, atij i mungon edhe stafi administrativ i Shqiptarëve dhe, prandaj, nevojiten përpjekje për avokim për të përqëndruar më shumë në ndarjen e gjykatave dhe për të siguruar mbështetje në mënyrë që ndarja të jetë plotësisht funksionale. Së fundi, divizioni i gjykatave në veri të Mitrovicës ka pranuar një numër shumë të ulët të rasteve nga Gjykata e Apelit në Prishtinë, e cila nuk kontribuon në përpjekjet për zvogëlimin e rasteve të prapambetura në Kosovë. Prandaj, është e rëndësishme të shfrytëzohen burimet e divizionit të gjykatave në Mitrovicën Veriore në zvogëlimin e rasteve të pazgjidhura në shkallën e dytë.

Situata e Divizionit të Apelit në Mitrovicën Veriore

Marrëveshja e Drejtësisë Beograd-Prishtinë thotë se vlefshmëria dhe njohja e vendimeve të nxjerra nga gjykatat e drejtuara nga Beogradi, veçanërisht në çështjet civile, do të sigurohet përmes punës së Komitetit që do të krijohet. Katër vjet pas nënshkrimit të Marrëveshjes dhe një vit e gjysmë pas përfundimit të integritimit, u mbajt takimi i parë i Komitetit. Megjithatë, takimi i parë i lehtësuar nga USAID, solli qëndrime krejtësisht të kundërta kundrejt mekanizmit për njohjen e vendimit në fjalë. Gjyqtarët serbë kërkuar që Këshilli Gjyqësor i Kosovës (KGJK) t'u japë udhëzime gjykatave se si të sigurojnë njohjen e vendimeve; ndërsa autoritetet e Kosovës kërkuar paraqitjen e kërkesave individuale përmes bashkëpunimit juridik ndërkombëtar i cili, në praktikë, do të kërkonte shumë kohë pasi numri i parashikuar i kërkesave do të ishte shumë i lartë.

Nga ana tjetër, një nga risitë kryesore të Marrëveshjes së Parë Beograd-Prishtinë më 2013 dhe Marrëveshjes së Drejtësisë Beograd-Prishtinë më 2015, ishte krijimi i Divizionit të Mitrovicës Veriore të Gjykatës së Apelit. Ndarja përfaqëson një institucion të ri, pasi Gjykata e Apelit nuk ka ndarje apo degë tjetër në Kosovë. Divizioni ka pesë gjyqtarë serb dhe dy gjyqtarë shqiptarë, të ndihmuar nga njëmbëdhjetë staf administrativ dhe ndihmës, të gjithë serbë dhe si staf mbështetës të shqiptarëve nuk janë punësuar kurrë, pavarësisht kërkesave të shumta nga gjyqtari mbikëqyrës.

Që nga dita e parë e punës së Divizionit, puna e tij përballet me sfida që lidhen me interpretimin e ndryshëm të Marrëveshjes së Drejtësisë Beograd-Prishtinë kundrejt juridiksionit të Divizionit. Përkatesisht, interpretimi i Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) dhe Kryetarit të Gjykatës së Apelit në Prishtinë është se gjykata e Mitrovicës Veriore ka juridiksion vetëm për rastet që vijnë nga katër komunat me shumicë serbe në veri të Kosovës. Nga ana tjetër, interpretimi i gjyqtarëve të SHSK-së dhe serbëve është se ndarja e gjykatave ka juridiksion edhe mbi çështjet nga gjashtë komunat e tjera me shumicë serbe në rajone të tjera të Kosovës.

Pas leximit të kujdesshëm të Marrëveshjes, mund të vërehet sin e vijim: Neni 10 i Marrëveshjes së Parë të Parimeve që Drejtojnë Normalizimin e Marrëdhënieve thotë se "Gjykata e Apelit në Prishtinë do të krijojë një kolegji të përbërë nga shumica e Gjyqtarëve K/S do të merren me të gjitha komunat me shumicë serbe të Kosovës". Neni 11 i Marrëveshjes thotë se "Një ndarje e kësaj Gjykate të Apelit, e përbërë nga stafi administrativ dhe gjyqtarët do të vendoset përgjithmonë në Mitrovicën veriore (Gjykata e Qarkut në Mitrovicë). Çdo panel i divizionit të mësipërm do të përbëhet nga shumica e gjyqtarëve të K/S. Gjyqtarët e përshtatshëm do të vendosen në varësi të natyrës së çështjes së përfshirë".

Më tej mund të theksohet se Marrëveshja siguron juridiksionin e ndarjes së gjykatave mbi rastet nga katër komunat me shumicë serbe në veri të Kosovës; ndërsa për rastet nga gjashtë komunat e tjera të mbetura me shumicë serbe në rajone të tjera të Kosovës, marrëveshja thotë vetëm se këto raste do t'i caktohen një trupi gjykues me shumicë të gjyqtarëve serbë, pa asnjë referencë për gjyqtarët serb nga veriu, Divizioni i Mitrovicës i Gjykatës së Apelit. Në këtë shënim, mund të theksohet se Gjykata e Apelit në Prishtinë ka dy gjyqtarë serb të cilët janë caktuar në kolegjet në rastet që vijnë nga gjashtë komunat serbe të Kosovës. Prandaj, duket se, sipas Marrëveshjes, caktimi i rasteve që vijnë nga gjashtë komunat me shumicë serbe në jug të lumit Ibër është në diskrecionin e Kryetarit të Gjykatës së Apelit.

Sidoqoftë, ka një aspekt shtesë të kësaj çështje që duhet të merret parasysh. Së pari, Gjykata e Apelit ka përafërsisht 12,000 raste të papërfunduara dhe gjyqtarët nga divizioni i Mitrovicës Veriore shprehën gatishmërinë e tyre për të kontribuar në zvogëlimin e numrit të mbetur duke marrë përgjegjësinë për përpunimin e një pjese të caktuar të këtyre rasteve. Gjithashtu, kjo do t'i lejojë gjyqtarët të arrijnë ngarkesën mujore të rasteve për gjyqtarët në Kosovë, e cila është caktuar në 22-25 raste në muaj. Në vitin 2018, asnjë gjykatës nga divizioni nuk ishte as afër standardit për shkak të numrit të ulët të çështjeve të ardhura. Së dyti, dy gjyqtarët serb në Gjykatën e Apelit në Prishtinë janë gjyqtarë të fushës civile dhe, përkundër këtij fakti, ata janë caktuar edhe në trupat gjykues në rastet penale. Kjo situatë nuk është e ndaluar me ligj, por, megjithatë, nuk duket logjike duke ditur se ka dy gjyqtarë penal në Divizionin e Mitrovicës Veriore të cilët në vitin 2018 nuk janë caktuar në një trup gjykues të vetëm për rastet nga gjashtë komunat serbe të Kosovës. Kjo do të thotë gjithashtu se gjyqtarët civil të serbëve nuk mund të kryesojnë trupin gjykues në rastet penale pasi ata janë gjyqtarë të fushës civile.

Bazuar në këtë më sipër, gjyqtarët serbë në Divizionin e Mitrovicës Veriore të Gjykatës së Apelit, përfshirë gjyqtarët serb nga Gjykata Themelore e Mitrovicës, priren të besojnë se Divizioni është marginalizuar qëllimisht nga autoritetet kompetente të Kosovës. Argument shtesë në mbështetje të këtij perceptimi është ndryshimi në qasjen e gjyqtarëve serb dhe shqiptarë kundrejt Divizionit. Gjegjësisht, gjyqtarët serb në gjykimet e tyre të shkallës së parë japin këshilla për të drejtën e apelit në lidhje me Gjykatën e Apelit - Divizioni i Mitrovicës Veriore të Gjykatës së Apelit; ndërsa gjyqtarët shqiptarë nuk përfshijnë asnjë referencë në ndarjen e gjykatave në Mitrovicën Veriore.

KONKLUDIM

Si përfundim, mund të argumentohet se integrimi gjyqësor ka qenë një histori e suksesshme pasi siguroi sundim më të mirë të ligjit në veri të Kosovës dhe pas gati dhjetë vite vakum të sundimit të ligjit në veri, krijoi një sistem të administrimit efektiv të drejtësisë. Intervistat me gjyqtarët dhe prokurorët dhe gjithashtu sondazhet që OJQ ACDC realizuar me qytetarët në veri të Kosovës kanë treguar se siguria ligjore është përmirësuar ndjeshëm në veri.

Sidoqoftë, një numër çështjesh të pazgjidhura mbeten dhe paraqesin një sfidë në funksionimin e gjyqësorit të integruar. Një nga çështjet kryesore është çështja e Vlefshmërisë së Apelit ose njohja e vendimeve të nxjerra nga gjykatat e drejtuara nga Beogradi në Kosovë. Megjithëse është krijuar një Grup Punues me ndërmjetësimin e USAID-it, por asnjë përparim nuk është arritur deri më tani.

Së fundi, çështja e juridiksionit të Divizionit të Apelit në Mitrovicën Veriore duhet të zgjidhet gjithashtu, pasi mosmarrëveshjet mbi këtë çështje dhe çështja e përbërjes së paneleve për rastet që vijnë nga komunat me shumicë serbe shpesh rezultojnë në paqëndrueshmëri politike siç ishte në kohët e fundit kur ka ndodhur në rastin kundër ish-ministrit serb të Kosovës.